

Politik Bilim

Dünya Bilimindeki Yerimiz (2)

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Sorumu yineliyorum:

Bir ülkenin dünya bilimindeki yerini belirlerken asıl değerlendirdiğimiz bilim insanlarıysa, ‘toplumsal sorumluluk endeksi’ ya da benzeri bir endeks niçin yok?

Scopus® veri tabanına dayalı *SCImago Journal Rank*’in, son 15 yılın (1996-2011) toplu sonuçlarını kapsayan değerlendirme tablosunu inceliyorduk. Bu tabloya göre, yayın sıralamasında 21’inci sırada olduğumuzu söylemiştim. Elbette bazı bilim dallarında daha üst bazılarında da daha alt sıralardayız. Örneğin tıpta 13’üncü sıradayız ama farmakoloji, toksikoloji ve farmasötiklerde 20, nörolojide 25, biyokimya, genetik ve moleküler biyolojide 25, immünoloji ve mikrobiyolojide 28’inci sıradayız. Ya da mühendislik bilimlerinde 23’üncü sıradayken malzeme bilimlerinde 21, bilgisayar bilimlerinde 27; matematikte 23’üncü sıradayken yer bilimlerinde 28, fizik ve astronomide 29’uncu sıradayız. Bu arada toplum bilimlerinde 19, ekonomide 25’inci sırada olduğumuzu da belirteyim.

Geçen hafta, sıralamayı yayın sayısına göre değil de, ‘*H-Endeksi*’ne göre yaptığımızda 37’nci sıraya düştüğümüzü de vurgulamıştım. 37’inci sırada olmanın ne anlama geldiğini irdelemeden önce, galiba, bu endeks hakkında bir açıklamada bulunmak gerekiyor.

Bilindiği gibi H-endeksi, kuramsal fizikçilerin **üretkenliğini** ve **yayınlarnın bilimde yarattığı etkiyi** ölçmek için fizikçi Jorge E. **Hirsch** tarafından ortaya atılmıştır. Hirsch’e göre “*Eğer bir bilim insanının N_p sayıda yayını varsa ve bu yayınlarından ‘h’ tanesinin her birinin aldığı atıf sayısı ‘h’ sayısının üzerindeyse, o bilim insanının ‘Hirsch-endeksi’ ‘h’dir.*” Diğer bilim dallarını da kapsayacak şekilde kullanılmasına başlanan bu endeksin, bilim insanlarının gerçek yetkinlik düzeylerini ortaya koymadığı ya da ancak belirli şartlarda geçerli olabileceği iddiaları yaygındır ve bu iddiaların en azından bazı tekil durumlarda doğruluk payının olduğu da bilinmektedir. Ancak, ülkeler arası karşılaştırmalar için bu endeks temel alınarak düzenlenen tablolarda, herhangi bir ülke bazında ortaya çıkabilecek yanlış payının, ülkeler arası sıralamayı dikkate değer ölçüde değiştirmeyeceği söylenebilir. Onun içindir ki, bir ülkenin dünya bilimindeki yerini belirlerken, yayın sayısından çok, bu yayınların yarattıkları etkinin önemli olduğu dikkate alınır, atfedilebilecek hatalara rağmen bu endekse göre yapılan sıralamanın salt toplam yayın sayısına göre yapılan bir sıralamadan çok daha anlamlı olduğu da bir gerçektir.

Bu açıklama çerçevesinde tekrar tablomuza dönersek; yayın sayısı sıralamasında bizim önümüzde yer alan 20 ülkenin H-endeksine göre yapılan sıralamada da bizim önümüzde ve şu sırayla yer aldıklarını görürüz: ABD, Çin, Birleşik Krallık, Japonya, Almanya, Fransa, Kanada, İtalya, İspanya, Hindistan, Avustralya, Rusya Federasyonu, Hollanda, Güney Kore, Brezilya, İsviçre, Tayvan, İsveç, Polonya, Belçika.

Yayın sıralamasında ardımızda kalan ülkelerden de 16’sının, H-endeksi sıralamasında, bizim önümüze geçtiğini görürüz. Bu ülkeler Danimarka, İsrail, Avusturya, Finlandiya, Norveç, Hong Kong, Yeni Zelanda, İrlanda, Yunanistan, Macaristan, Singapur, Çek Cumhuriyeti, Meksika, Portekiz, Güney Afrika ve Arjantin’dir. Bu ülkelerin çoğunun nüfusu Türkiye’nin nüfusunun çok altındadır. Bellidir ki, bunların da çoğunun, yayın sayısı bakımından bizden geriye düşmeleri, nüfus farkı nedeniyledir. Ama görülüyor ki, dünya biliminde bizden daha etkin bir noktadadırlar. Meksika, Güney Afrika ve Arjantin’in de Türkiye’nin önünde olmaları

önemlidir; çünkü Türkiye'nin de adının geçtiği “*yükselen ekonomiler*” kategorisinde, bazı müellifler, bu üç ülkenin adını da saymaktadırlar. Bu, yakaladıkları bilim düzeyini uyguladıkları kararlı politikalarla sürdürürlerse, üç ülkenin de zaman içinde Türkiye'yi çok daha gerilerde bırakma potansiyeline sahip oldukları anlamına gelir.

Haftaya devam edeceğiz ama, siz isterseniz bu arada, bilimdeki yerimizi tam belirleyebilmek açısından ardımızda hangi ülkeleri bırakmışız, onu şöyle bir aklınızdan geçirin!

CBT. 02 Kasım 2012